

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Bergen 3.juni 2011

Søknader om tillatelse til å bygge ti småkraftverk i Odda kommune og Ullensvang herad, Hordaland – Høring.

Innledning

Naturvernforbund Hordaland (NVH) leverer høringsuttalelse på søknader om tillatelse til å bygge ti småkraftverk i Odda kommune og Ullensvang herad og takker Norges Vassdrags- og energidirektorat (NVE) for utsatt høringsfrist. NVH planlegger å befare disse elvene i vår/sommer og ønsker å komme tilbake med tilleggsinformasjon og bilder.

Bakgrunn

Norges vassdrags- og energidirektorat har mottatt søknader fra flere søkere om tillatelse til å bygge ti småkraftverk i Sørfjorden i Odda kommune og Ullensvang herad. Søknadene skal behandles samtidig og samla belastning for Sørfjorden skal vurderes. NVE ønsker at høringsinstansene vurderer hver sak for seg, men også alle sakene samla.

I Ullensvang herad er det søkt om konsesjon for

- Byro kraftverk – Utbygger: Småkraft AS
- Børve/Deildo kraftverk – Utbygger: Småkraft AS
- Skiparvik kraftverk – Utbygger: Hardangeralliansen
- Espeelvi kraftverk – Utbygger: Espeelvi Kraft AS
- Bråberg kraftverk – Utbygger: Bråberg Kraft AS
- Storelvi kraftverk – Utbygger: Storelvi Kraftverk AS

- I Odda kommune er det søkt om konsesjon for
- Skjeldvikelva kraftverk – Utbygger: Småkraft AS
- Øvre Digraneselvi – Utbygger: Fjellkraft AS
- Nedre Digraneselvi – Utbygger: Fjellkraft AS
- Slevåne kraftverk – Utbygger: Fjellkraft AS

Sørfjorden

Sørfjorden i Hordaland fylke er den innerste armen av Hardangerfjorden og deler Folgefonnhalvøya i to. Av det som kan kalles norske merkevarer er de vestnorske fjorder det mest kjente, nasjonalt som internasjonalt. Av disse igjen er det Sørfjorden som blir kalt ”Dronningen av de norske fjorder” og som er selve innbegrepet av fjordverdenen.

Da Norge fikk sin egen grunnlov i 1814 vokste også den norske nasjonalbevissheten frem. Norges folk ville ikke bare være en politisk nasjon, men en nasjon med felles kultur. Dette ble prosjektert gjennom litteratur, musikk og billedkunst. De nasjonale skattene som var folkeeventyr, sagn og viser ble skrevet ned og ble sett på som en del av folkesjela. Naturen ble et symbol på Norge. Kunstnere valfartet til Hardanger og Sørfjorden og brukte det inntrykkssterke landskapet og folkelivet i regionen til å skape den nasjonale identitet gjennom

sin kunst. Det var foranledningen til tanken om Norge som egen nasjon og løsrivelsen fra unionen med Sverige i 1905.

I vår tid har de mer prosaiske og saksorienterte rapportene og dokumentene overtatt beskrivelsen av Hardanger og Sjøfjorden. Og de ender alle opp med å lovprise landskapet og den innvirkning det har på folk og sjel, slik som kunstnerne for 150 år siden.

Et ekspertpanel tilknyttet National Geographic har for andre gang på få år kåret fjordene på Vestlandet til verdens beste reisemål. I kåringen er 133 reisemål evaluert ut fra evnen til å ta vare på destinasjonen på en bærekraftig måte. Norge får skryt for måten det spektakulære og unike fjordlandskapet er ivaretatt.

Olje- og energidepartementet sine Retningslinjer for små vannkraftverk forklarer: Det vestnorske fjordlandskapet har landskapskvaliteter av regional, nasjonal og internasjonal verdi.

Mange steder danner fjordene visuelt avgrensede landskapsrom med samlede karaktertrekk. Et mangfold av kontrastrike landskapselementer som fjordspeil, bratte fjordsider og fjell, elver og fosser, vegetasjonsbelter og særpregede kulturmiljøer bidrar til høy inntryksstyrke. Rennende vann er med på å understreke kontrasten mellom horisontale og vertikale linjer definert av fjordspeil og bratte fjellsider. I typiske ”fossefjordlandskap” domineres landskapsbildet av markerte stryk og fosser som i flomperioder fremstår som naturlige blikkfang. Lyden av rennende vann er også en miljøkvalitet som virker sammen med det visuelle og forsterker innrykket.

Hordaland fylkeskommune (HF) har utarbeidd Fylkesdelplan for små vasskraftverk hvor de fastslår at: Fjordane i fylket har nasjonale og internasjonal landskapskvaliteter. Landskap i klasse A er område der dei samla komponentane har kvaliteter som gjer landskapet eineståande og serskilt opplevingsrikt. Eit slikt landskap er heilskapleg med stort mangfald og høg inntryksstyrke, og HF klassifiserer Sjøfjorden som et slikt landskap. Heile fjordlandskapet, med djupskårne fjordar, bratte fjell med islett av kulturlandskap, er vurdert å ha stor verdi og vert sett på som unikt i nasjonal målestokk, er konklusjonen til fylkeskommunen

Gjesteundersøkingene fra fylkeskommunen viser at å få oppleve natur og landskap er den viktigste drivkraften og viktigste kjøpsmotivet for de besøkende enten de er gjenkjøpere, førstegangsbesøkende, rundreiseturist eller oppholder seg på samme destinasjon gjennom hele oppholdet. Den unike posisjonen som fjordene har som reisemål, mellom annet stadfestet gjennom flere kåringer i National Geographic, teller sterkt når turistene velger reisemål. Undersøkelsene viser at ingen av reisemålene i fylket har attraksjon i kraft av seg selv, slik at de blir et eget reisemål, med unntak av fjordene.

Sjøfjorden ligger i en region som representerer det ypperste innen opplevelsesverdi og er unik i nasjonal og internasjonal målestokk og Rv 13 mellom Tyssedal og Kinsarvik er derfor inntatt i den eksklusive offisielle statusen Nasjonal turistvei. Denne særskilte turistattraksjonen skal stimulere veifarende turister til å benytte Norge som sitt feriemål og gjennom det styrke næringsgrunnlag. Nasjonal turistvei skriver at: Landskapet langs Nasjonal turistveg Hardanger er for mange biletet av nasjonalromantisk vestlandsnatur der frodig grønske, fossar, fjord, fjell og fonn har lokka turistar i over hundre år.

NIJOS-rapport 8/2000 Skildringar av landskapsunderregionar i Hardanger og delar av Sunnhordland (A. Elgersma) sier under Vurdering av opplevingskvaliteter i landskapsområdet:

Inntrykkstyrke:

Særs inntrykksterk

Heilskap:

Redusert heilskap regionalt på grunn av regulering, utretting og forbygging av elveløp.

Attverande urørt elve og fosselandskap av uvurderleg stor betydning for nasjonal landskapskvalitet. (Vår utheving)

Sumvirkninger

NVH vurderer at sumvirkningene først og fremst gjelder landskapsbilde og den identiteten vannet skaper i denne fjorden.

Vi fastslår at vannet og vannets fysiske tilstedeværelse i fjordrommet er uvurderlig for landskapskarakteren, enten det er fjorden selv som ligger som et blankt vannspeil eller vannets bevegelser nedover de vakkert fargede og kontrastfylte fjellsidene.

Situasjonen i Sørfjorden er slik at det allerede er gitt en rekke tillatelser til å bygge vannkraftverk. NVH synes det er vanskelig å finne den totale oversikten, men ut i fra data på NVE sine nettsider, virker det som om at det allerede er gitt tillatelse til 22 vannkraftverk. Sørfjorden er smal og heller ikke lang og bare 2 vassdrag som er synlig fra fjorden er store i volum, Edna og Kvitno. Kvitno har allerede fått konsesjon til å bygges ut. For å beholde det karakteristiske fjordlandskapet er det derfor nødvendig å ta vare på de synbare elvestrengene som er igjen og det er ikke stort flere enn de det er søkt om konsesjon for. Det betyr at ved denne konsesjonsrunden er det nå Sørfjordens framtid som nasjonalt ikon og internasjonalt reisemål som skal avgjøres.

Følgende elver er visuelle landskapselementer av betydning og godt synlige om lag hele vannveien fra fjorden og veien på en av sidene av fjorden:

- Slevåne
- Nedre Digraneselvi og Øvre Digraneselvi som er en og samme elv
- Skjeldvikelva
- Skiparvikelva
- Børve/Deildo har store lange strekk synlig.
- Espeelvi har et relativt stort innsynsområdet, og effekten av redusert vannføring vil være synlig i både det nære og vide landskapet.
- Bråberg ser ut til å være et fornuftig og måteholdent prosjekt, men når det er tredje kraftverk i elva må det vurderes om totalbelastningen blir for stor samlet sett.

Andre vurderinger

Sumvirkninger i fjellet

NVH mener NVE også bør se på sumvirkningene i fjellet og vurdere om tålegrensen er nådd for de mest belasta utbyggingsområdene.

Espeelvi og Slevåni har sitt utspring i høyfjellsområder som er benyttet til vannkraftproduksjon i stor skala og hvor miljøkonsekvensene har vært svært negative med omfattende landskapsinngrep.

Sjøørret:

Utenfor de fleste elvene i fjorden er det sjøørret i osen. I Digraneselvi og Bleielva går den også opp i elva den første strekningen. Sjøørret og laks i Hardangerfjorden og Sørfjorden er eksistenstruet.

Folgefonna nasjonalpark:

Lausvatnet ligger innenfor Folgefonna nasjonalpark og inntaket til Øvre Digraneselvi kraftverk kommer helt på grensen til nasjonalparken.

Inngrepsfrie naturområder (INON)

Børve/Deildo innbefatter store uberørte områder og tiltaket vil medføre en vesentlig reduksjon i inngrepsfritt areal med et netto tap på 6,4 km². Tapet utgjøres av tap fra inngrepsfri sone 1 og 2, og det blir i tillegg omklassifisert til sammen 8,2 km² fra villmarksprega områder og INON-sone 1 til lavere kategori. Dette er et relativt stort tap, og kommer i tillegg til at øvre del av tiltaket blir liggende om lag en kilometer fra grensen til Hardangervidda Nasjonalpark.

Konklusjon

Det er klargjort at Sørfjorden er et landskap i verdensklasse. Fossene og elvene er et av de viktigste og helt nødvendige karaktertrekkene i dette landskapet. Det er allerede gitt tillatelse til mange kraftutbygginger i fjorden. De konsesjonene det nå er søkt om utgjør mesteparten av gjenværende elver. Hvis Norge tar sitt ansvar som forvaltere av landskap seriøst burde det ikke bli tillatt å bruke de gjenværende elvene i Sørfjorden til produksjon av kraft.

Som et minimumskrav bør de elvene som synes i fjordlandskapet bli spart.

Det gjelder Slevåni, Øvre Digraneselvi, Nedre Digraneselvi, Skjeldvikelva, Skiparvikelva, Børve/Deildo, Espeelva.

Vennlig hilsen

Naturvernforbundet Hordaland

Oddvar Skre